

AMERIKA ESPERANTISTO

JUNE, 1920

OFFICIAL ORGAN OF

THE ESPERANTO ASSOCIATION
OF NORTH AMERICA

AMERIKA ESPERANTISTO

OFFICIAL ORGAN of

The Esperanto Association of North America, Inc.

a propaganda organization for the furtherance of the study and use of the International Auxiliary Language, Esperanto.

CO-EDITORS: NORMAN W. FROST

H. M. SCOTT

MRS. I. M. HORN

CLUB DIRECTORY

This department is conducted solely for the benefit of our organized groups through-out the country. It furnishes a means of keeping in close touch with the work in other cities, for the exchange of ideas and helpful suggestions, and for the formation of valuable friendships in a united field of endeavor.

BERKELEY, CALIF.
Berkeleya Esperanta Rondo,—Classes Monday
and Tuesday evenings at 8.00.—Meetings
Thursday evenings at 2508 Vine St. Address
Vinton Smith, 530 62nd St., Oakland, Calif. OAKLAND, CALIF. Oakland Esperanta-Rondo; L. D. Stockton, Sec. & Treas., 438 15th St.

SAN FRANCISCO, CALIF.
San Francisco Rondo, meets Second Tuesday
eve., room 124, Chronicle Bldg.
F-ino M. D. Van Sloun, Sec'y, 946 Central Av.

MONTREAL, CANADA Montreal Esperanto Society, Group No. 1. Room 13, Tooke Bldg., St. Catherine St. Meets Wednesday evening at 8.00 o'clock.

Esperanto meetings every Saturday evening at 8 P. M. at 20 Selkirk Ave. ALL are

WASHINGTON, D. C. La Kabea Esperanta Klubo meets every Sat-urday, at 8,30 P. M., during summer at apt. 83, 706 XI St., N. W.

Kolumbia Esperanto Unuigo. Public meeting third Thursday of each month except July and August at Public Library. Club meetings each Thursday evening except third at 20 Randolph Place, N. W. All Esperantists in-

CHICAGO ILLS.
La Gradata Esperanto-Societo, Dvorak Park.
Jaroslov Sobehrad, Sec'y. 1116 W. 19th Place. La Esp. Oficejo. 1669 Blue Island Ave. Kunvenas 2an kaj 4an sab. ĉiumonate. BOSTON, MASS.

Boston Esp. Soc., 402 Pierce Bldg., Copley Sq. Meets Tues., 7 P.M. Miss A. Patten, Sec.

WORCESTER, MASS.
Worcester County Esperanto Society.
Business Institute, every Friday, 8.00 P.M.

PORTLAND, ME. Portland Esperanto Society, Trelawny Bldg. Miss Emma Sanborn, Sec'y, 16 Conant St.

DETROIT, MICH.
Detroit Esperanto Office, 507 Breitmeyer
Bldg., open daily. Library at disposal of
everybody daily. 7 A.M.9P.M.. except Tues.
and Fri. Classes meet Tues. and Fri. 8.10

La Pola Esperanto Asocio, B. Lendo, Sek., 120 29th St.

HEBRON, NEBRASKA.

La Hebrona Grupo tunvenas činn Jaŭdon 8
P.M., 650 Olive Ave. kaj činn Dimančon 10
A.M., 500 Olive Ave. Roland Jeffery, Pres.,
Harry Hogrefe, Vice-Pes.

Groups are listed for 12 issues of the magarine, at a cost of only 25 cents for the two-line insertion. Extra lines are 10 cents each additional. The heading,—name of city of town—is inserted free. This matter warrasis the immediate attention of every club sector-

PLAINVIEW, NEBR. Esperanto-Fako de la "Sola Skolto" (Less Scout), 500 N. Dearborn, Chicago, Ill. Inglevuo por la Junularo. Organiza grupon ingla geknaboj. Granda sukceso. Abonu tigli Jare. 75; Kvarmonate. 28.) Fakestro, Chas. P. Lang, Plainview, Nebr.

HOBOKEN, N. J.

"I.O.O.F. Esperanto Club No. 1 of Greater
N.Y." meets every Tuesday at 8.39 P.M. file
file First St., 3rd Floor West. All welcoo's
Fress, Mrs. M. O. Haugland; Secty Vice
Preusses: Instructor, A. Mendelson. Add was
all communications to the secretary at ablest

BUFFALO, N. Y. Buffalo Esperanto Society, A. E. War m Pres.; Miss Ray Morris, Sec.; meets The of day evenings at 60 High St.

one vernings are on agin st.

NEW YORK CITY, N. Y.

The Greater New York Esperanto Society including all chartered clubs in Manhatts of the Broax, Brooklyn, Queens, Richmod Lower Company, Comp

month toda retary. La dimanĉa kunveno, al kiu ĉiuj estas bor venaj, okazas je la tria horo, posttagmez-ĉiun dimanĉon, ĉe la loĝejo de S-ro Josep Silbernik, 229 East 18th St., Manhattan. CLEVELAND, OHIO, La Zamenhofa Klubo; S. Kozminski, Sek 3406 Meyer Ave.

ERIE, PA. La Pola Studenta Societo, Prof. E. Bobrows Est. John Kanty College, eldonas monatus jurnalon, "La Studento," jara abono \$1.00

PHILADELPHIA, PA.
Phila. Esp. Soc. Miss Marie Knowlan, c.s.
Sec., 1420 18th St. Meets 4th Fri., Howal
Hanover, 12th and Arch Sts. Rondeto de Litovo-Polaj Esperantistoj, 28 Livingston St.

Esperanta stelo de Porujo. Sekr., S. Zyd. Kunvenas mardon vespere inter 8-10 h., 8-21 N. York Ave.

PITTSBURGH, PA.
Esperanto Sec. Academy of Science and Art
James McKirdy, Sec., Box 920. Fridays, 6
P. M.

MILWAUKEE, WISC. Hesperus Esperantists. S-ino B. H. Kerner, Sek., 629 Summit Av., 3d Tuesdays, 8 P.M. 19

Amerika Esperantisto

American Esperanțist

Entered as second-class matter May 15, 1913, at the Postoffice at West Newton Station, Boston, Mass., under the Act of March 3, 1879.

A true translation of the non-English portion of this magazine filed with the Postmaster, Boston, Mass.

Published Monthly by THE ESPERANTO ASSOCIATION OF NORTH AMERICA

WEST NEWTON, MASS.

Every article in this magazine (unless expressly excepted) may be translated or reprinted without further permission.

One Dollar a Year. Single Copy Ten Cents. Po Dudek Respond-Kuponoj aŭ Du Spesmiloj (Oraj) Jare.

VOL. 26

JUNE, 1920

No. 3

SALUTOJ!

It has been decided that on the morning of July 22, there will assemble the Thirteenth Annual Congress of the Esperanto Association of North America. For this congress the host will be the Esperantists of Greater New York; and as President of the Esperanto Association of North America it will be my pleasing duty to welcome, not only our members, but also every person who is, or may be, interested in the cause of an International Language.

Perhaps never has the need of a means whereby every nation can have personal and business relations with every other nation been greater than at present. The world has been aflame. Nations have fought against nations. The din of battle will soon have ceased, and friendly business relations must become established or chaos will dominate and ruin follow. Europe recognizes this fact, and with the result that all the foreign nations are employing every possible means to further the Cause of Esperanto. Why is the U. S. taking so little interest in this world-wide movement? Simply because we wish to force those with whom we would transact business to learn English. It cannot be done. England is alive to this fact and while we sleep she will secure foreign trade because of her willingness to meet the buyers on the common ground of a neutral international language.

What can be done to convince the business men of Usono that they have a duty that can not much longer be denied? Buyers must be shown a willingness on the part of those with whom they are asked to transact business to at least learn a language which they, as purchasers, are now able to read, write, speak, and understand.

In 1912 I made this plea and said: "The nations of the world must sooner or later accept a common, auxiliary neutral language. It is required in every walk of life. The tendency is toward concentration and economy in business. The isolation, separation, and division of the parts of the world are not long to continue, and some means must be adopted by which any person in any part of God's earth can understand and be understood." It then seemed to fall mostly upon deaf cars; and those words are, if anything, truer now than when spoken. Want of space will not permit of longer argument, nor do I feel that among ourselves it is needed, although I sometimes question the loyalty of many of our members, they seem so unresponsive.

There is work, real work to be done at the coming Congress:—for we must present a message of cheer and report of progress at the Hague Congress, to which we are sending the editor of Amerika Esperantisto as official delegate. From all parts of the country inquiries are coming from those former Esperanto enthusiasts whose interest has been re-awakened. Important reports from new fields of action will be presented at the Congress.

We must plan methods to enlarge the subscription list to A. E., to increase membership in the Association; also the Guarantee Fund must be given attention. Money is needed and must be secured for the successful future of the Association. So much has been done by the E. A. of N. A. in the past, let us not lessen our efforts now when the time seems to be ripe for great strides towards our goal. Let this in its results, be the greatest Esperanto Congress North America has known!

Now that there is a promise of peace, now that we find ourselves forced by conditions to do business with other lands, may I be pardoned for again calling the attention of our Chambers of Commerce, of our School Boards, and of ourselves to this important subject. Since there has been established here a Common Commercial Language Committee, one of a score, it would seem that from now greater progress can be made.

To all these matters we must give serious consideration. We owe it as citizens of North America. Come then, I pray you, prepared to do your utmost, not only during the days of the Convention, but on your return to your homes, to promote this most righteous cause, the sustaining and furthering of Esperanto that it may yet be all that was the devout hope and constant prayer of its inspired creator,

DOKTORO ZAMENHOF.

Edward S. Payson, President, E. A. of N. A.

Dommastrino dungis servistinon, kaj diris al ŝi—Mia antaŭa servistino estis tro afabla al policanoj; mi esperas ke mi povas fidi je vi ne agi tiel. Efektive—diris la servistino—mi ne povas toleri policanojn; mia patro estis domrabisto. el London Tidbits, trad B. P. M. —Bopomano

The International Congress of Ex-Soldiers, comprising delegates from organizations counting hundreds of thousands in the chief European states, meeting at Geneva with the aim of taking steps against the recurrence of war, decided to demand compulsory teaching of Esperanto in the public schools of every land and to spread its use for all commercial relations, (postal, telegraph, trade, science, etc.) "and after October 1, 1920, the official language of the just founded International Federation of Veterans shall be Esperanto, which shall be obligatory for correspondence and congresses of the Federation."

—from 'Esperanto.'

A COMMISSION OF SCIENTISTS CHOSEN BY THE PEOPLE'S COMMISSARIES FOR PUBLIC INTRUCTION AFTER CAREFUL STUDY HAVE OFFICIALLY PRONOUNCED IN FAVOR OF ESPERANTO, AND THE SOVIET GOVERNMENT HAS DECREED THAT ESPERANTO BE TAUGHT IN EVERY SCHOOL IN THE REPUBLIC. COMPULSORY LESSONS HAVE ALREADY BEGUN IN ALL SCHOOLS IN MOSKOW, PETROGRAD, TVER, OREL, AND SMOLENSK. This decision brings the day of Esperanto's complete triumph vastly nearer, no longer need we count on decades, but rather upon years or months. The decision is in full accord with the action in Finnland (see below) and other Baltic lands, where Esperanto has been hitherto impeded more than elsewhere by Idist attacks. (This news is official, please spread it.)

—N. L. Zeitung, E. Laboristo, Germana E., Esperanto, etc.

(Translated extracts from letter received from a school teacher)

Helsingfors, Finnland, Apr. 29, 1920.

The Esperanto movement in Finnland is spreading very rapidly. While Finnland was under the control of Russia, Esperanto was entirely prohibited. But during the past two years, since Finnland obtained her independence, more than 5000 copies of our new Esperanto textbook have been sold. Now our government has promised state support to all state lyceums, which will teach Esperanto as part of their course of study. In my city it is being taught in the 6th and 7th grades of the lyceum.

Our university has authorized the teaching of Esperanto, and about 100 students are there studying the language. There is also a

course for teachers.

In the report of the university to the government, is stated: "The world language problem is now so near a solution, that every important act for the language is worthy of state support."

The present Minister of Education is very favorable to Esperanto, and knows the language. At the present time, there are over 1000 persons in Finnland studying Esperanto, thru courses established by the Finnish groups.

A WORD TO OUTSIDE FRIENDS

Well-informed people know that Disperanto, the International Language, has passed beyond the "fad" stage and is here to stay,—what they do not realize is the need for a wider dissemination of it and its more vigorous propaganda. Every intelligent person today is sympathetic with the idea of a secondary, auxiliary language, recognizing that the world is becoming an increasingly smaller place with linguistic barriers correspondingly larger.

It is to these well-informed, intelligent persons, who do not need to be convinced that such a medium does exist and is vitally needed, that we address this message. The need of the moment in the Esperanto movement is for their conscious support of and identification with the organization which is furthering the International Language in America. As we have learned from the various propaganda efforts during the past years of war work, it is publicity that counts. The amount of this advertising and publicity is guaged by the number of actual workers and believers within the ranks.

Granting that we are subconsciously in sympathy with the general idea of the Esperanto movement, a few brief facts and opinions may serve to convince us that this movement demands the consideration of all thoughtful people.

The World Almanac, and the various encyclopedias supply excellent accounts of the founding of this auxiliary language by Dr. L. L. Zamenhof of Warsaw, Poland, and its demonstrated successes.

Before the World War, International Esperanto Congresses were held annually, and the reports of these meetings in which twenty, thirty, and sometimes as many as forty nationalities have been represented in argument and oratory thru one language only, were sufficient to convince the most sceptic. The revival of these congresses, starting with the one at The Hague in August, 1920, will be watched with intense interest by the many who are seeking the solution of racial discord.

During the tragic years of 1914-1918, the nucleus of Esperantists in every civilized country held firmly to their ideal of harmonious brotherhood, having before them terrible examples of the consequences of misunderstanding and hatred, largely attributable to lack of linguistic comprehension. The cessation of the conflict and the further mistakes of the Reconstruction Period suffice to convince them that the acceptance of the International Language furnishes one of the most potent means for the prevention of future wars.

Aside from its cultural aspect, to Americans Esperanto appeals principally because of its possibilities in commercial relations. Mr. Geo. Wintrhop Lee, Librarian for the firm of Stone and Webster, in a report cites a list of 58 individuals and firms which are finding Esperanto useful as a trade medium.

"The World Salesman," a monthly commercial review, published in Yokohama, Japan, by an American concern, and with branch offices in San Francisco and New York, is the first commercial journal to draw attention to the value of Esperanto as a secondary language for commerce. It has regular articles on Esperanto and publishes the names of firms using the International Language.

The Common Commercial Language Committee with American headquarters in New York is a practical agency to render services to business men in the extension of foreign trade, the circulation of advertising matter, the collection of desired information from all lands, the securing of agents and correspondents wherever needed or desired, effectively using Esperanto, and demonstrating its value, its obvious economy and efficiency, in the trade rivalry with which America must cope.

The starting point in commercial Esperanto preparation is the business college and the high school, supplemented for the older person by the clubs and subsidiary societies of the national Association. Business men are forced to accept the products of our educational intitutions,— it is not a paying proposition with the average corporation to establish classes in any subject for their employees. After a six months course in the International Language, any student will admit that he has at last acquired a "foreign" language which he can use with fluency and ease.

Nationally indolent as we are in regard to language study, nevertheless we realize that with commercial expansion and the natural growth of our country, which in no way signifies internationalization, such a secondary language is needed and desired. To educators, business and professional men, as well as to the average citizen, we urge a thoughtful consideration of Esperanto, looking toward its ultimate official place in our national life.

The expense of including such a course in the school curriculum will be infinitesimal, for the average Spanish, French, or German teacher can easily and thoroly master the International Language, many of them having already done so, as testified by the rolls of our Association.

We urge further, that you identify yourself with this movement by becoming a member of the Esperanto Association of North America, thereby insuring by the continual increase in the number of our sympathizers a hearing for our cause before the "powers that be."

_I M H

Unu semajnon antaŭ la naskotago de Vilcjo oni lin aŭdis sur genue peteganta Dion laŭtvoĉe ke Li donu al li biciklon, ilujon, kaj aliajn donacojn. "Kial vi petegas tiel laŭte?—diris la frato—Dio ne estas surda. Ne—diris Vilcjo—sed la avino en proksima ĉambro estas surda. —Bopomano

Application for Membership

I hereby apply for membership in the Esperanto Association of North America, and indicate by placing an X to the right the class of membership which I desire and the extent to which I will cooperate in the work of the said Association.

in the work of the said Association.
Name
Address
Active Membership—\$1.00 enclosed Special Membership—\$3.00 enclosed, including a year's subscription to the official magazine, Amerika Esperantisto. Contributing Membership—\$10.00 enclosed I shall try to influence others to take up Esperanto, will do all possible to make the movement known and add members to the rolls and subscribers to the magazine list. I shall try to form a local branch in this city. Fill out legiby and send with proper remittance to the Esperanto Office, West Newton, Mass.
The Congress Committee announces the following subcommittees appointed: Publicity—Jas. F. Morton, Jr.; D. A. Klajin. Excursion—Lewis H. Maury; Miss Della Lincoln. Reception—Lewis H. Maury; Mrs. Scheitlin. Please send in your membership fee and subscription immediately. Internationalists and all others interested heartily invited to attend. It is also advisable that a payment be made in advance to retain rooms at the headquarters hotel.
Miss LEONORA F. STOEPPLER, Treasurer of Congress Committee, 105 West 94th Street, New York, N. Y.
Enclosed find \$forticket(s) for the 13th Congress of the Esperanto Association of North America, at \$3. each. I expect to attend the Congress. Please reserve room(s) for
person(s) ateach. I do not expect to be present, but enclose \$ as a contribution toward the expense of the Congress.
I expect to come via
Signed
Address
(Kindly fill blanks and cross out all but the words and sentences belonging to the message which you wish to send.)

Remarks and Questions:

KION SIGNIFAS LA USONA MALAKCEPTO DE LA PAC-TRAKTATO?

Iujn eble el niaj transmaraj samideanoj iom malesperigis la malsukceso de la propono por Ligo de Nacioj ĉe la Usona senato. Aliaj sendube atendis tian rezulton. Kelkaj eble ne tute komprenas la usonajn pensadojn kaj motivojn. Por tiuj ni provas iom klarigi la nunan kaj (probablan) estontan agadon.

En Usono troviĝas multaj homoj; pri aferoj politikaj, ĉiu estas libera kaj devhava pensi kaj laŭ sia bonjuĝo decidi. La plimulto el la popolo malvolas sekvi blinde opiniojn de estraro aŭ ŝtata aŭ eklezia, de lernitularo, riĉularo, aŭ gentilularo: ĉiu homo por si mem decidas sian agadon politikan. Multaj, sed ne jam plimulto, voĉdonas ne laŭ partio, sed disponas siajn voĉojn laŭ sia individua juĝo. Grandaj komercaj entreprenaroj por elgvidi deziratajn leĝadon, celas per la partioj, per la tagjurnalaro, k. t. p., konvinki ĉiun apartan voĉdononton. Foje oni klarigas, foje oni konfuzigas la temon. Oni malmulte diskutas pri la graveco, la sperteco, la bonjuĝemo de iu kandidato krom la prezidanto, multe oni diskutas pri la decidotaj demandoj.

Cu Usono promesis aliĝi la Ligon? Ne, neniam,—oni diras—tion povas rajte kontrakti nur voĉdonado de la popolo, aŭ leĝado de ĝia estraro laŭ Konstitucio kun tia afero alkonfidita—la prezidanto kun la konsilo kaj konsento de la senato. La senato elektiĝas nur po triono ĉiun duan jaron. Nun troviĝas preskaŭ egaleco inter la senataj partioj demokrata kaj respublikana, sed lastatempe la respublikanoj plimultiĝas.

Cu Usono havas etikan devon aliĝi la Ligon? Pri tio opinioj estas diversaj. Multaj diras, "Jes, ĉar ĝi estos tutmonda ligo por certigi justecon, kaj ĉar ĝi invitos demokratan partoprenon de ĉiu popolo en la mondo"; multaj diras, "Ne, ĉar ĝi ne estas tia." Multaj opinias, "Jes, por ke efektiviĝu tio"; tamen, mi opinias, la plimulto de la voĉdonontoj ne deziregas tion. Cu la venonta elektado ligos Usonon en la Ligon? Se oni elektos prezidanto favoranton de la Ligo, necesos ankaŭ elekti sufiĉe da senatanoj por lin subfeni. Oni devos ree diskuti, paroladaĉi, politike intrigi. La popolon usonan tedas la afero; Eŭropon ĝi deziras baldaŭ forgesi, eble forŝlosi per doganego. Antaŭ multaj monatoj ĉiu viro decidis sian opinion kaj argumentis sin fervorulo por aŭ kontraŭ la Ligo. Nur la mento de la virinaro estas nun dubata.

Cu Prezidanto Wilson trompis Eŭropon? Kontraŭ la avidoj kaj ŝovinismo, kontraŭ la maljusteco kaj blinda kolero de ekscititaj nacioj, li proponis idealan planon. La pactraktato multe mankis al la idealo—laŭ multaj pensemuloj, la venkadon havigis la denoncita antaŭa diplomatio—la senato prokrastis agadon, diskutadis sen limo, oni konvinkiĝis, oni ĉesis rezonadon kaj oni balote batalis ĝis la fina malvenko.

La Ligo enhavas nun multajn naciojn, se ĝi starigos principojn de severa justeco, ĝi kredeble daŭros kaj iam Usono eniros; se ĝi senvualos ambiciojn imperiajn de tiu aŭ alia nacio, ĝi preparos kaj faros neeviteblaj militojn estontajn. Ligo de tuta Eŭropo aŭ de tuta Eŭrazio povos multe da bono efiki, sed nur se la opinioj de ĝia popoloj ne tro diversiĝos.

Jen por Esperanto senekzemplita oportuno. Esperanto, nur Esperanto, povas unuigi la spiriton de Eŭropo tuta; por la Ligo mem estas interkomunika lingvo nepra neceso. Eble se Usono estus aliĝinta al la Ligo laŭ ĝia nuna formo, la politika graveco de la angla lingvo en Eŭropaj aferoj gvidus multajn al studo de la angla. Kune kun tiu lingva supereco (nombra) efikus la superaj riĉeco, areo, kaj milita povo de la regnoj de la anglan parolantaro. Pro tiuj havaĵoj poveble sekvus venkado kaj subigado de la tuta mondo iom post iom. Ĝojega antaŭvido por ŝovinisto, ĉu ne? Sed por Esperanto, iom dubinda. Nun oni povas esperi kaj efektivigi unu neŭtralan mentecon al Liganoj sen supera, sen suba raso.

La mento homa gvidu la historion, historio ne limigu la homan menton. La mento homara povas konstrui Ligon; Ligo per si mem ne faras unu homaran idearon, Esperanto tion faras. Se la spiritaj malamoj kaj la volo nekompreni la fremdulojn restus, Ligo kiel ajn fortigita ne daŭrus. Kiu studas Esperanton volas kompreni la fremdulojn kaj el interkomprenado naskiĝas fratamo. Amo intime rilatas al la interparolado. Oni ŝatas eble arbojn, lokojn, sed oni ne amas ilin; oni komencas ami ĉe la bestoj kiuj parolas al ni, ĉu per la buŝo, ĉu per la okulo, ĉu per la gesto. Tamen, oni kutime amas nur la bestojn sub nia volo niajn sklavojn; la liberaj bestoj oni ne nature amas—kial?—ili ne parolas kun ni. Ankaŭ ĉe la homaro oni nur amas sian kunparolantaron. Kies vortoj estas nekonataj balbutoj, tiun ni malfidas kaj kontraŭ lin ni nin armas, ni spionas, ni eksaltas, ni mortigas—nacie, ne persone Ho! jes! Sed ĉu per tio la kulpo pruviĝas pli malgranda aŭ nur la kuraĝo?

La Ligo portos justecon—eble—sed la mondo bezonas unu celon, unu difinon de justeco por bazo de la Ligo; por ke ĉiuj havu saman komprenon de justeco, ni, la popoloj de la mondo, devas unue amike kaj amige interparoli. Oni ne povas konstrui sen fundamento, kaj ni, la Esperantistoj, devas disvastigi tion kiun ni sole posedas, ĝis

Sur neŭtrala lingva fundamento, Komprenante unu la alian, La popolo faros en konsento Unu grandan rondon familian.

Unu patro en Usono, timante tertremegon ĉe sia hejmo, forsendis siajn du filojn al malproksima amiko ĝis la danĝero finiĝos. Post kelkaj semajnoj la patro ricevis jenan mallongan leteron de sia amiko:

Kara Jocjo—Venu, mi petas, por ke vi hejmen reportu viajn knabojn kaj al mi sendu la tertremon. el B. Ideas—Prujno

"Billy Sunday" estas la plej granda religiemigisto en la mondo, ĉu ne?

—Ho, ne! Henry Ford estas el multaj pli personoj skuinta la diablon.

XIIa UNIVERSALA KONGRESO DE ESPERANTO

Hago, 8-15 aŭgusto, 1920

Sesa Komuniko

Kotizoj.—Ni ripetas, ke la kotizo estas 10 guldenoj sendotaj al la Residentiebank en Hago. Oni sendu per poŝtmandatoj aŭ per ĉekoj. Sendante ĉekon, oni enskribu ĝin en Nederlanda valuto kaj igu ĝin pagebla je iu granda banko en Nederlando, ĉar la Residentiebank ne havas tiom da internaciaj korespondantoj.

La loka kongreskomitato decidis, ke el sama familio nur la familiestr(in)o bezonas pagi la plenan kotizon (fl.10), dum ke la ceteraj familianoj rajtas pagi la duonan kotizon (fl. 5). Supozeble ne ĉiuj samfamilianoj aplikos tiun rajton!

Premio.—Car la Nederlanda Porfremdula Societo donacis al la loka kongreskomitato kvanton de la ilustrita Esperanto-traduko de "Holland-Express," ni decidis ĝin donaci al la unuaj 250 enskribitaj kongresanoj ekster Nederlando. Nia propaganda komisiono siatempe prizorgos la ekspedon.

Garantia fundo.—Ni bedaŭre konstatas, ke ĝis nun nur sumo de 475 guldenoj estas enskribita kaj tio ĉio de Nederlanda deveno. Denove ni ripetas la celon de tiu fundo: se post la kongreso pruviĝus, ke la elspezoj superus la enspezojn, la garantianoj estos devigataj pagi laŭproporcie en la deficito. La garantioj konsistas el enskriboj po 25 guldenoj: monon ni tute ne demandas antaŭ ol estos necesa.

Donacoj.—Entute estas ricevita sumo de fl. 543.16, el kio fl. 35.56 de eksterlando.

Valuta problemo.—Ĉiuj interkonsentos, ke niaj unuaj postmilitaj universalaj kongresoj plej bone povos okazi en nemilitintaj (neŭtralaj) landoj. Sed el tio rezultas malagrablaĵo en la formo de grava valuta problemo. La monkurzo al Nederlando kaj aliaj neŭtralaj landoj estas plej malfavora por precipe la mez- kaj nov- Eŭropaj landoj. Emociajn petegojn ni ricevis de diversaj flankoj por iel solvi la problemon, por ke almenaŭ kelkaj delegitoj de nomitaj landoj povus viziti la XII-an. Kompreneble, la loka kongreskomitato ne scias trovi solvon de mondproblemo, pri kiuj la plej konataj financistoj kaj aŭtoritatoj rompas al si la kapon. La tiel senpacience atendata oficiala valuto-konferenco eĉ ne ankoraŭ estas anoncita. Dume, en nia enlanda movado ne troviĝas Mecenatoj, kiuj per malavaraj donacoj grave povus helpi al alilandanoj.

Tamen la problemo plenigis niajn korojn kaj kapojn depost la komenco de nia kongrespreparado. Estas du manieroj por helpi niajn petegantajn samideanojn el la pro monkurzo suferantaj landoj. La unua maniero proponita de subskribinto estas klopodi formi per mondonacoj de plibonstataj samideanoj valutan fundon, el kiuj, interkonsente kun la donacintoj kaj la koncernataj naciaj Esp. societoj, estus ebligata grandparte (ekzemple ¾) pagi la kostojn de almenaŭ unu delegito. Laŭ la ricevotaj monsumoj, ni laŭvice elektus la unu nacion post la alia, tiel ke fine ĉiu nacio el Eŭropo estus delegata.

Dua maniero estas oficiale proponata de la germana Esperanto-Asocio. Oni ne petas subvenciojn aŭ donacojn, sed pruntojn je tia termo, ke la monkurzoj havos pli da normaleco inter si ol nuntempe-G. E. A. eĉ volas certigi deziratajn garantiojn por la restituo de la

pruntoj.

Nederlanda proverbo diras, ke oni povas fari unu aferon ne lasante la alian. Ni do alportas la 2 proponojn al la Esperantistaro de la neŭtralaj landoj kaj al tiuj landoj (kiaj Britujo kaj Nord-Ameriko), kiuj ne troviĝas en monkrizo. Al mi, kasisto, ne estos troa laboro okupi min pri la necesaj aranĝoj, per kiuj ankaŭ la sukceso de nia kongreso estos plifirmigata. Ju pli landoj estus reprezentataj despli gravan signifon havos nia kongreso. Ankaŭ por tiuj monsendoj funkcios la Residentiebank: oni ne forgesu klarigi la monsendojn por eviti konfuzojn.

Aliĝoj.—En nia 4a komuniko ni publikigis 63 kongresanojn, dum en tiu ĉi komuniko 50 novaj estas troveblaj. Laŭlande kaj laŭloke

grupigitaj, ili estas:

Belgujo, 2; Francujo, 12; Hispanujo, 9; Nederlando, 43; Nord-Afriko, 1; Nord-Ameriko, 1; Polujo, 4; Skotlando 15; Svedujo, 1; Svisujo, 4; Britujo, 15; Danujo, 2; Germaujo, 2; kaj Italujo, 2. Entute 14 landoj kun 113 enskriboj.

La kongressekretario: J. L. Bruijn.

KAMARADOJ EL ČIUJ LANDOJ!

Cí apude ní prezentas al ví la novajn statutojn de Liberiga Stelo, [ne represita pro manko da spaco; petu će Centra Komitato] ŝanĝitajn laŭ referendumo de la nuna anaro.

Sajnas al ni superflue montri ĉi tie, la neceson de tia Laborista Internacio. Certe, ĉiuj antaŭemaj Esperantistoj, sentas la bezonon de tiu organizaĵo, kiu pli ol io ajn helpos al la triumfo de nia kara Idealo. Tamen, unu punkto el tiuj statutoj postulas klarigon. Liberiga Stelo fundamente malsimilas je la ĝisnunaj Internacioj. Ciuj Laboristaj Internacioj, estintaj kaj estantaj, pekas en sia strukturo mem: ĉiuj staras sur mallogika bazo, nome: la nacio kiel ĉelo. La nepra naciemismo de ĉiu nacia sekcio venenas la tutan asocion. sekcio penas-eble senkonscie-nur por si mem, nur por sia egoista naciemismo. Ho! evidente! sur la papero, la konkordo estas...., kaj će la kongresoj, ĉiuj sekcioj reciproke ĵuras certan interhelpon. men, dum la akraj krizoj, tiu unueco, tiu samceleco malaperas kaj. spite la penegoj de kelkaj fideluloj, cedas lokon al naciemismo, eĉ al ŝovinisma fluego kiu puŝas la hieraŭajn amikojn unu kontraŭ alian! Tiam, ne plu da interhelpo, ne plu da frateco, sed malfidemo eĉ malamo. Fakte, la laborista Internacio ne ekzistas: ĉiu nacia sekcio estas aparta, aŭtonomia asocio, Ja! ĉe iu ajn Internacio, pro la lingvodiverseco, preskaŭ devigaj estas la sekcioj, almenaŭ lingvaj sekcioj...., sed ni, Samlingvanoj, ni Esperantistoj, ni ne konas tiun baron. Kial, konservi tiun formsistemon, kiu sin montris tiel fatala ĉe ĉiuj laboristaj

internaciaj institucioj? Forpuŝu tiun antikvan kaj danĝeran koncepton kiu sufokas la internaciisman senton mem. Ni povas kaj devas fondi sennaciecan Internacion. Al naciemismo opuzu [?] ni integralan Internaciismon.

Ciuj komunistoj, kooperativanoj, liberecanoj, sindikatanoj, socialistoj el ĉiuj landoj, ĉiuj kiuj kvankam enviciĝintaj diferencajn partiojn, aliras al sama celo, nome: la estriĝo, la memstareco de la Laboristaro, ĉiuj unuiĝu, kuniĝu en nur unu Supernacia Internacio. Forjetu ĉi tiujn etiketojn kiuj nin dividas kaj ĝenas, kaj ilin anstataŭigu per la devizo: Revolucio.

Kamaradoj! diskonigu, presigu nian alvokon, aniĝu, anigu L. S. Ni bezonas ĉies fortojn. Se ĉiuj antaŭenemuloj komprenas sian devon, nia Internacio estos potenca, kaj sin trudos al la Laborklaso, kaj tie estigos la veran Internaciismon kiu tiom mankas.

Nia agadkampo kaj patrujo estu: Homaro.

Nia celo estu: helpi al la starigo de la Universala Respubliko Laborista.

Frate al vi: La CENTRA KOMITATO DE L. S. 23, Rue Boyer, Paris, XXe.

OUR EXCHANGES

We wish to thank the publishers for copies of the following periodicals sent to this office.

Sozialisticher Erzieher, April 23, 1920, Verlag der Sturm, Berlin W 9, Potsdamer Str. 134a, contains a circular of the International Pedagogic League in Esperanto.

Breslauer Neuische Nachrichten, April 8, 1920.

Flores de Loto, May, 1919, S. Garcia, apartado 227, Mexico, D. F.

La Discusion, May 9, 1920, has an article on Human Progress and Esperanto in Spanish.

Gramata, July-Sept. and Oct.-Dec.,1919 of Alexandria, Egypt, contains English, French, German, and Italian belles-lettres, also many articles in Greek (which alas are Greek to us).

Neue Lodzer Zeitung, May 16 and 23, 1920, Lodz, Poland, regular

Esperanto column.

I. Internationale Chretienne, May, 1920, 119 Avenue de Clichy, Paris, contains in Esperanto the constitution adopted at Bilthoven, and in French a history of the Fellowship of Reconciliation. English and German editions free from Kees, Boeke, 't Boschhuis, Bilthoven, Holland.

Le Chretien Libre, 37 rue de la Fosse-aux-Anglais, Melun, S.&M., Fr.

The Colony Co-operator, New Llano, La.

The Equitist, Bay View, Washington, Usono.

The American Economist, 339 Broadway, New York, N. Y.

Young Democracy, 51 Greenwich Ave., New York, N. Y.

The Arbitrator, Wall St. Station, P. O. Box 42, New York, N. Y.

ESPERANTA PAROLEJO

Post la dispecigo de Hungarlando la antaŭe riĉa lando devas ekonomie ruiniĝi kaj anstataŭ povante pagi la militpagon postulitan per la packontrakto ĝi bezonus la helpon konstantan de la okcidentaj landoj. El la agrikulture kulturita teritorio de Hungarlando estas 22,303,621 akreojn plugtero, 546,032 akreoj vinberejo, 5,754,506 akreoj paŝtejo, kaj 12,641,939 akreoj arbaro. Laŭ la packontraktoj 57.1 % de la plugtero, 31.6 % de la vinberejoj, 69.5 procento de la paŝtejoj, 85.6 procento de arbaroj venas sub alilandan regnadon. kreskis en Hungarlando 25.9 milionoj da metercentoj da tritiko. El tiu ĉi kvanto venas sur la teritorio postulata de Rumanio 5.9 milionoj, de la jugoslavoj 5.7 milionoj, de la ĉeĥoj 2.9 milionoj kaj de Aŭstrio 0.4 milionoj. Do laŭ la packontrakto restus al Hungarlando, kiel ĉefe per terproduktoj kaj grenoj vivanta lando, teritorio sur kio kreskas nur 11 milionoj metercentoj da tritiko. Ne parolante pri forpreno de 90% de minoj, per kio vivu tiu ĉi malfeliĉa lando, kies popolo certe ne estas kulpa pro la milito, ec se kelkajn gvidantojn oni kulpigus pro ĝi!

En Budapest estas 160,000 senlaboruloj, kun invalidoj kaj nelaborkapabluloj 24,000, kun ties familianoj 500,000. 85,000 infanoj ne povis ricevi ŝuojn! El 19,000 novnaskitojn pri 15,000 ne povis zorgi iliaj patrinoj! Por 7,000 venis amdonacoj el Svislando, sed 8,000 eĉ hodiaŭ estas vinditaj en papero kaj ĉifonoj. Helpu! Kolektu mondonacojn! Skribu pri ni en la gazetoj (ni volonte sendas detalajn artikolojn!) Sendigu nutraĵojn, amdonacojn! Ni ĉion akceptas por disdoni, plej unue por esperantistoj! Helpu ĉiuj! ĝis ne estos malfrue!

"PER ESPERANTO POR HUNGARLANDO!"

Korege dankas "Hungara Propaganda Komitato de la Lingvo Internacia Esperanto," kaj la "Hungara Esperanto Servo," Budapest, VI, Hajos-u. 15, II, 2, (P. Balkanyi), al kiu adresu ĉiun respondon.

THE BLIND IN AUSTRIA

We have received thru the U. E. A. an appeal from the blind Austrian famine sufferers too long for publication here. Under the appalling conditions known to all of us in Vienna and all Austria, the blind are in the utmost distress and from America alone can they expect help. The blind, especially those of Scandinavia, have done all in their power to help, but the blind are of course extremely poor everywhere and without great influence.

"Beloved, highly esteemed samideanoj, to all you in America, I, the Esperanto consul of the blind in Austria, in the name of these most wretched ones, direct the burning plea from my heart's depths: Help; help; help! Awake interest, compassion, in America for the blind of Austria: Send money or orders for food or clothing, help however you can, help immediately and it will be of double service.

Our thanks and blessing be yours eternally, ever profound."

Ignaz Krieger, Vienna VII, Zieglergasse 25, Tur 62, Austria. P. S. Send all to this address: "Oesterreichischer Blindenverein," Wien, VIII, Floriangasse 41, Austria.

RECENSA FAKO

Jolanto (Jolanthe), La Filino de l' Reĝo Rene.—A lyric drama by Henrik Hertz, one of the foremost of Danish lyric poets—a work which has been translated into all the principal languages of Europe. The Esperanto translation is strictly Zamenhofa, clinging closely to the original vortaro, and avoiding any unnecessary word formations. Dedicated to S—ro Th. Cart, which should in itself be a guarantee of strict simplicity in style and language.

Jolanthe, King Rene's daughter, betrothed in infancy to Count Tristan, but blinded shortly after by being thrown out of a window in her father's palace during a fire panic, brought up in ignorance of her affliction, in a secret resort in the mountains. A Moorish physician has promised the king that his daughter's eyesight will be restored on her sixteenth birthday, but insists that she must first know of her affliction and strongly desire to see. Her father, fearing to cause her unhappiness, will not consent. Meanwhile, Count Tristan, with a friend, finds, by chance, the secret entrance of her mountain home, and immediately, by falling in love with Jolanthe, gives her an idea of her affliction and awakens in her the desire to see. King Rene and the Moorish physician returning surprise the lovers, the doctor restores Jolanthe's sight, and all are happy.

Jolanthe is considered by the Danes to be one of the classics of their language. 1.25 fr., at Ilarejo Esperantista, Helsingfors, Finnl'd.

Pitman's Commercial Esperanto: Page.—Readers may already be acquainted with this valuable course thru the lessons which appeared serially in the late Esperanto Monthly. The work is in 4 parts-I. Oral exercises, 12 lessons-II. Translation into Esperanto, 10 exercises—III. Commercial Documents and 25 items from actual use—IV. Grammar, classified word lists, etc. We are especially delighted with the simple 16-rule grammar and the clear emphasis placed upon the most common stumbling block for beginners, the correlatives. reading and translation exercises have Esperanto and English versions on opposite pages, and any points of possible difficulty are explained by marginal notes on the spot. The commercial student need have no hesitation in choosing this as his text, and we also recommend it unreservedly to any student. In passing, however, we wish to protest against burdening international trade with okshofto, painto, galonio, and above all gineo; if a commercial man cannot use the international metric system he should retire from international business. If the terms are used, let them be used not as measures, but as inexact nationalisms, which they inevitably will always remain in the mind of the world at large. The printing is clear, the text flawless, 79 pages, cloth, 2 sh. 6 d., net, at Sir Isaac Pitman and Sons, Ltd., Amen Corner, E. C. 4, London, England.

Mimi, (Giesy), Payson—This notable book of the late war tells of the spiritualization of France by the throes of danger, a deeper change than America as a whole has yet undergone. When the grey line of invaders surged up under the walls of Paris, to the Latin Quarter it carried disaster or readjustment; and a new basis of life gew up, more spiritual, more in sympathy with the rest of France. Mimi is one who evolves steadily into the full glory of womanhood, uplifting others as well as herself uplifted. This book of 53 pages published by the B. E. A., will furnish many with hours of enjoyment. The translation is clear and in perfect Esperanto and there are practically no press errors. Price, 1 sh., at the B. E. A., 17 Hart St., London, W. C. 1., England.

I hope the book-loving Esperantists of this country are fully aware of the recent translations which have come from the pen of our beloved president, Mr. Edward S. Payson, who needs no introduction to Esperantists thruout the world.

The first two books published, "Blanche" and "La Akrobato de Nia Sinjoro" are charming little legends of the Old World, their appeal lying not alone in the interest of the narrative, but in the masterly Esperanto which comprises the translation. One tends to grow enthusiastic over the easy facility of Mr. Payson's style, and the smoothe flow of the language, with its absence of ambiguous and jaw-breaking phrases. The last addition to the series, "La Rozujo Ciumiljara," fulfils all expectations roused by its predecessors.

La Rozujo Ciumiljara (Mabel Wagnalls), Payson—is like the others. a story of France. The translator tells us in a foreword that from the story came the drama "Revelation," in which the famous Nazimova played the role of "Joline," the heroine of the narrative. The time is modern, yet the story is as old as our era. The calm, steadfast faith and love of the priest drive forth in an instant from a heedless, irresponsible sinner the mocking demons of self-assurance, and beside the old rosebush of Hildesheim is effected the greatest of miracles, a heart made over. La Rozujo's charm and appeal maintains the high standard set by each book of the series. \$.35 at the Esperanto Office, W. Newton, Mass.

More translations are promised us from Mr. Payson, and we hope they will be forthcoming. Because of the correct and simple language in which they are compiled the books provide ideal reading material for classes, for beginners as well as for advanced students. I am sure that all of us who are looking for additions to our Esperanto library cannot fail to appreciate these contributions to our literature by our President, Mr. Payson

H. [&F.]

Respondo de la Hungara Scienca Akademio al la Ĉeĥa Akademio—A 13 page broshure in Esperanto, setting forth the reply of Hungary to the accusations of the Bohemian academy as to responsibility for the war. Sent to us by Paŭlo Balkanyi in lieu of Hungara Revuo, copies 5 Kr. Those wishing to share in further publications send at least 1 respond coupon to U. E. A., Musseumstrasse 14, Bern, Switzerland, to P. Balkanyi's account.

GAZETARO ESPERANTISTA

Esperanto Triumfonta—We have received an advance sample number of E. T., which is to start regular publication as a weekly or semi-weekly after July. This most interesting number contains 8 news-sheet size pages of diverse matter, illustrated. For copies send 2 Post Office reply coupons to Teo Jung, Horrem, Koeln, Germany.

Espero Katolika—An old friend much missed has reappeared in the renewed publication of Espero Katolika under the patronage of Cardinal Piffl, O S. B. Goettweig, l. p. Furth, Malsupra Austrio.

Pagina de Ragazzi—With the March-April number of L'Esperanto appears the first folio (4 p.) of a series of lessons by Prof. Grazzini, also a folio from Mazoni's La Gefianĉoj, translated by D-ro Monti. The lessons are to continue as supplements to L'Esperanto or may be separately obtained (12 folios) at 2.60 L. Address A. Paolet, S. Vito al Tagliamento, Italio.

Bulgara Esperantisto—We were delighted to get the January-March number thru the posts some days ago. The Esperanto portion, 7 p., contains a number of excellent translated stories and news, while in Bulgarian there is the minutes of the September conference at Paris, a number of letters from E. Laboristo, an account of Major Newmann's prison experiences in Russia and Siberia, and a propaganda article. 5 fr. a year at Pl. Sveta Nedelja no. 6, Sofia, Bulgaria.

KRONIKO

Habana, Cuba—Kun granda sukceso okazis la 13an, 14an, kaj 15an vespere de Junio esperanta ekspozicio ĉe "Centro de Dependientes de Comercio." Al ĉiuj vizitantoj oni donis broŝurojn hispane skribitajn pritraktante la internacian lingvon Esperanto.

Vladivostok—letero ricevita de S-do Balla Ignac diras ke lia hejmentransportiĝo "jam baldaŭ" okazos. Ni ankaŭ ricevis leterojn de kelkaj Ĉeko-Slovakaj samideanoj hejmen vojagantaj laŭ la Usona marbordo. Ni esperas ke ili povas ĉeesti la mondkongreson dum la vojaĝo.

New York, N. Y.— 60 anoj el 10 nacioj ĉeestis lastatempan kunvenon de Esperanto ĉe la Bahai. Oni reelektis la N. Y. kluban estraron.

Bostono, Mass.—La Bostonan Klubon ĝojas la vizito de S-ro B. P. Mann el Washington, kiu ĉeestas sian kvindekan klasreunuiĝon je Harvard.

La reveno de nia antaŭa sekretario, S-ro Roger Goodland plezurigis ĉiujn siajn amikojn, kaj precipe S-ro Lee, ĉe kiu oni nun nur interparoladas Esperante.

The sympathy of the Boston Esperantists goes out to our beloved samideano, Nahun Ward, of Cambridge, who has just lost his only child, a Radcliffe Senior.

We have just received the announcement of the death of Samideano Capt. L. Howard Fielding, killed at Fismes, France, Sept. 7, 1918.

KLIPLINGS

"The Bolshevik 'Pravda' announces:—Theoretical disputes as to an artificial language in the national commission of the section for public instruction have ended most favoraby for the Esperanto language. On the 5th of January the commission in charge of public instruction, gave its approval, with regard to school teaching of an international language, to Esperanto as the best international language. The commission proceeded to a practical solution of the task of introducing Esperanto into every school of the soviet republic.

"First they introduced the Esperanto language into every school of the soviet republic in Moscow, Petrograd, Tver, Orel, and Smo-

lensk as an obligatory department of instruction.

"All private courses of the Esperanto language are aided by the soviet government, and Esperanto clubs are being founded according to the instructions of Lunaŝarski, commissary [minister] of public instruction." from Polish Gazeta Kujawska, Feb. 28, in Germana E.

The proposal of Dr. Raŭdnitz that Esperanto be introduced in all the town schools of Praha from the beginning of the coming school year was accepted by the representatives and given over to the magistrates to put into effect.

—La Progreso

The Graz Esperantists have received a \$50 package of provisions

from New York Esperantists besides some 30 smaller packages,

-E. Mitteilungen

The Leipzig Fair, August 15 to 21 technical; Aug. 29 to Sept. 4 general samples; will use Esperanto thru the assistance of Dr. Dietterle, Johannisplatz 3, I, Leipzig, Saxony, Germany. The Reichenberg (Bohemia) Fair, August 14 to 22, has adopted Esperanto for official use.

—La Progreso

In Strassburg, Germany, August 10th to 15th, will occur the 12th International Shorthand Congress where a trial of Esperanto shorthand will be made.

— Fluganta Skribilo

A number of children from Graz, etc., are being sent to Spain, where monasteries and many private homes are opening their doors to the famished children. As few of the Spanish benefactors know German or Hungarian, they will make a large use of Esperanto instead.

—Hung. Esp. (Contributions for their travelling expenses are urgently needed and should be sent care of U. E. A., Musseumstr. 14, Bern, Switzerland.)

OFFICE OBSERVATIONS

Important—Anyone knowing specific facts about state or city official action in the U. S. regarding Esperanto in the past please notify immediately H. M. Scott, 1322 Purdy Ave., Moundsville, W. Va.

On the new stock received lately at the Office the prices will be as follows: — Faraono (3 vol.) \$4.00 per set; Fundamenta Krestomatio, bound \$2.25; Naŭlingva Leksikono 1.10; Fructier, Vortfarado laŭ la Fundamento, \$.65; Kaŝitaj Vortoj (Hakim Esslemont) \$.15; Clark, International Language, \$.65; Millidge Dictionary \$2.00; Nova Testamento, cloth \$.70; leather, india paper, Persian yap, and flexible at prices of \$1.00, \$1.50, \$3.00, and \$4.00. Esperanto for Young Beginners, \$.10 or 12 for \$.50